

MANUSCRIPTORIUM ŠKOLÁM

Miroslava Hejnová

Cílem mého příspěvku je seznámit odbornou veřejnost s novým samostatným portálem již zavedené digitální knihovny Manuscriptorium, který byl uveden do života pod označením *Manuscriptorium školám*.

Ti, kteří Manuscriptorium již delší dobu používají, vědí, že se skládá ze čtyř hlavních stavebnicových prvků:

- otevřeného katalogu historických fondů (zprístupňuje rukopisy, inkunábule, staré tisky, staré mapy),
- digitální knihovny obrazových kopií vybraných rukopisů a starých tisků,
- elektronické knihovny plných textů,
- virtuálního badatelského prostředí.

V uplynulém školním roce 2006/2007 poskytla Národní knihovna na základě dohody s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy volný přístup do Manuscriptoria všem typům škol, které o to požádají. Díky Manuscriptoriu se lze setkat tváří v tvář s významnými písemnými památkami naší i evropské minulosti pouhým prostřednictvím monitoru kdekoli, kde je připojení na internet. Této možnosti lze vhodně využít i při výuce ve školách. Studenti si tak pod slavnými názvy děl a jmény osobností /Kosmova kronika, Dalimilova Kronika, Kodex gigas, Kostnický koncil, Jan Hus/ snáze zapamatují události z dějin zachycené rukou našich předků na stránkách rukopisů. Díky tomu si uvědomí, že **originály těchto děl doposud existují**, stejně jako existovali lidé, kteří tato díla napsali.

Nejde ale jen o texty. Vedle textů mají mnohdy stejně důležitou výpovědní hodnotu obrázky, které jsou nedílnou součástí starých knižních památek. Obrázky jsou dnes důležitým pramenem informací o životě tehdejší společnosti. Zachycují způsob odívání v jednotlivých staletích, zemědělské a řemeslnické nástroje, architekturu, hudební nástroje, vojenskou techniku, způsob cestování po moři či po souši atd. Přinášejí informace z různých oblastí lidské činnosti a jsou využitelné pro mnoho předmětů či profesí. Proč jsou obrázky pro výuku tak důležité? Ilustrace v knihách měly původně pouze doprovodnou funkci a byly jen určitou stylizací dané věci. V průběhu staletí se však neustále vyvíjely a zpřesňovaly, až v některých oblastech vyústily ve vědeckou ilustraci. Tento vývoj je možné sledovat především u publikací věnovaných přírodním a exaktním vědám, kde znázornění rostlin, živočichů, různých nástrojů či technologických postupů kráčelo ruku v ruce s po-

stupující diferenciací věd. Názorně lze tento trend ukázat například na knižních ilustracích významných přírodovědných děl v uplynulých staletích.

Multilicenci umožňující přístup škol do Manuscriptoria prodala Národní knihovna Ministerstvu školství pouze na školní rok 2006/2007. Bylo tedy pouze na Národní knihovně a učitelích, jak bude tato novinka přijata a nakolik se stane užitečnou. V této souvislosti je třeba si uvědomit, že jeden školní rok je velmi krátká doba na zavedení takové novinky nejen ve známost, ale především do plného užívání. Navíc základní Manuscriptorium bylo budováno s cílem sloužit odborné veřejnosti, která má zcela jiné požadavky a nároky na jeho užívání. Hned zpočátku jsme si uvědomovali, že bude nutné vstoupit do úzkého kontaktu s pedagogy a přizpůsobit Manuscriptorium podmínkám výuky. Díky jejich pochopení a nadšení jednotlivců z jejich řad jsme vytvořili samostatnou sekci **Školám**, která se postupně stala **samostatným portálem**, alternativní branou vedoucí k celému obsahu Manuscriptoria. Sekce školám má tedy vlastní přístupovou stránku, která svým členěním nabízí pedagogům různé možnosti.

Úvod O projektu Badatelské prostředí Přihlášení

Tematické okruhy Demoverze Přípravy pro výuku

Zprávy

4. 6. 2007 | **Pasionál abatyše Kunhuty**
 Nové přidané rukopisy pořízeny v rozmezí let 1313-1321 pro Kunhutu, dceru Přemysla Otakara II. a abatyši kláštera sv. Jiří na Pražském hradě, patří k nejdelšími památkám české knižní malby a vznik některých mystických textů v něm zaznamenaných inspirovala sama Kunhuta.

11. 4. 2007 | **Příprava pro výuku**
 Dnes zveřejňujeme první z řady příprav - **liber příprav** mnohou knih pro pedagogy v odvětvém měřítku jen inspirací. Věříme, že vám i vaším žákům pomohou. Součástí je zpravidla vysoce kvalitní provedení pro práci s digitální kopíí.

Historiografické prameny

- Kosmova kronika: Budyšínský rukopis Kosmova Kroniky Čechů
- Dalimilova kronika (4 dokumenty)
- Staré letopisy české (2 dokumenty)
- Diana Jenešské koleje u sv. Klimenta v Praze (3 dokumenty)
- Kronika býv. Benešů Minervy, Husitická kronika Vavřínce z Elžbovce
- Kroniky Vincenciova a Jaroslava
- Neptachova kronika (Johannis Neptachonis, abbatiss Opatovicensis, Chronicon)
- Kronika Přiblíva Pulavky z Radenína (4 dokumenty)
- Kronika Bartoloměje z Drahenic
- Paměť Matušky Dačického z Heselova
- Paměť Jindřicha Hložce z Chotou
- Paměť Josefa Diaska: Paměti, výpisy
- Kronika Bartoloměje pisale

Texty k dějinám české literatury

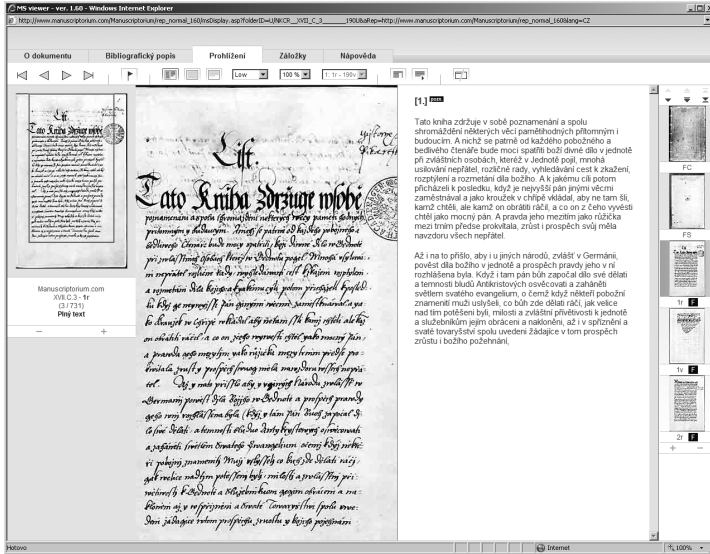
- Hospodine pomiluj mny (2 dokumenty)
- Tzv. Kunhutina modlitba (2 dokumenty)
- České překlady Bible (4 dokumenty)
- České překlady rýmských textů rýmské epiky (2 dokumenty)
- České národní veršované sbírky (2 dokumenty)
- České spisy z Tomska ze Štěpánova (8 dokumenty)
- Texty Matěje z Janova
- Spisy Jana Husa (2 dokumenty)
- Píseň Křehů sú boží bojovníci Jitabnický kancionál
- Spisy Petra Chelčického (2 dokumenty)
- Blžná česká modlitby (3 dokumenty)
- Tzv. Vojenský lid Jana Žižky
- Spisy Jana Amose Komenského (2 dokumenty)
- Rukopisy královédvorské a zelenohorské (2 dokumenty)
- Texty Matěje z Janova (česky) a spisy Jana Husa

Rukopisy významné z hlediska dějin kultury a knižní malby

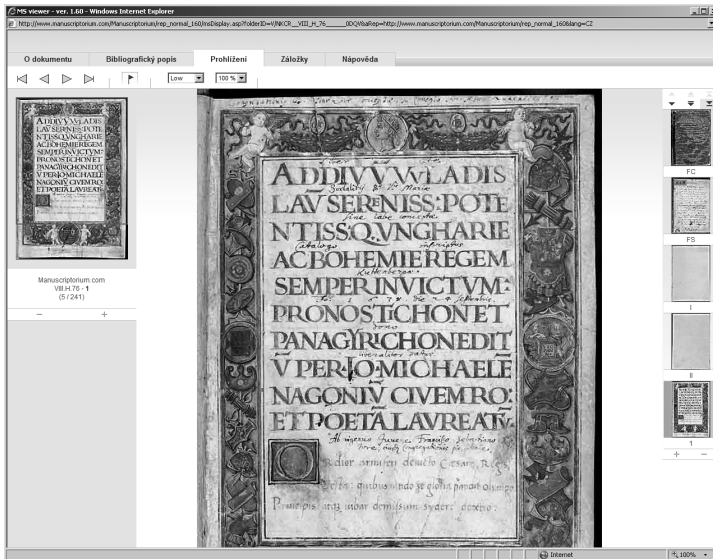
- Věšetradský kodex: Evangelianum
- Pasionál abatyše Kunhuty
- Liber Matějský
- Krumlovský štroně
- Janský kodex (Aurtheasis Christi et Antichristi)

100% Dlezenet

Přístupová stránka k Manuscriptoriu pro školy

Ukázka českého rukopisu s fultextem

Ukázka latinského rukopisu

Najdeme na ní tematicky řazený seznam dokumentů vhodný pro výuku, který průběžně aktualizujeme. Seznam *obsahuje historiografické prameny, texty k dějinám české literatury, rukopisy významné z hlediska dějin kultury a knižní malby a ilustrační iluminace*. K vybraným nejzajímavějším rukopisům a tiskům vznikají přípravy pro výuku, které jsou určeny přímo pedagogům a které obsahují návodné postupy, jak dané dokumenty konkrétně využít. Tyto přípravy vytvářejí pedagogové a výsledky jejich práce, včetně potřebných doplňkových podkladů, jsou v sekci „Školám“ umístěny k volnému stažení. Mohou být využity přímo nebo posloužit jako volná inspirace. Na základě postupně získaných zkušeností, dostatečného množství příprav pro výuku a rozšiřování okruhu spolupracovníků začalo narůstat nejen kvantitativní využívání Manuscriptoria, ale i kvalitativní využívání tohoto zdroje při výuce.

Sekce Manuscriptorium školám se stala:

- laboratoří pro pedagogy,
- moderním výukovým prostředím,
- zdrojem informací pro studenty.

Díky tomu mají všechny typy škol možnost volného přístupu do Manuscriptoria i ve školním roce 2007/2008. V současné je připojeno k Manuscriptoriu již 277 škol z celé republiky.

Jak se do Manuscriptoria připojit?

Stačí zavítat na stránku <http://www.manuscriptorium.com/> nebo <http://www.nkp.cz/> zvolit si českou jazykovou verzi a vybrat záložku **Školám**. V této sekci je pro vás připraven výběr obzvláště zajímavých dokumentů, které je možné využít v rámci výuky českého jazyka, dějepisu, výtvarné výchovy apod. Jedním kliknutím můžete otevřít ukázkový dokument, který si vyberete, a pak jím podle potřeby listovat, vkládat záložky či zvětšovat detaily.

Aby bylo možné prohlížet velké obrazy více než 2 600 rukopisů, tisků či map, je nutné stát se registrovaným uživatelem. Bez registrace jsou totiž dostupné jen menší náhledy a ty zdaleka nepostačují k tomu, abyste si mohli tyto památky detailně prohlédnout. Informace o tom, jak se konkrétní škola může stát registrovaným uživatelem, jsou uvedeny na stránkách <http://skoly.manuscriptorium.com>.

Manuscriptorium pro školy je rozvíjeno na základě spolupráce zejména s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, firmou Aip Beroun, pedagogy ze všech typů škol a dalšími partnery. Informace o projektu MSS jsme také publikovali v od-

borných pedagogických časopisech (Učitelství, Společensko vědní předměty, bulletin ASUD). Manuscriptorium školám bylo představeno i na mezinárodní konferenci Inforum 2007 - 13. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích. Manuscriptorium lze využít z mnoha různých hledisek. Z celé řady jeho pozitivních stránek stojí za to vyzdvihnout variabilitu a interdisciplinárnost. Využití elektronického prostředí k výuce umožňuje pedagogům držet krok s moderními trendy ve světě, kde obohacování výuky tímto směrem bývá již tradičně velmi kladně hodnoceno. Manuscriptorium není uzavřený a dokončený projekt. Je to projekt, který se neustále rozvíjí, zdokonaluje a rozšiřuje, a to hlavně na základě spolupráce s dalšími zainteresovanými stranami. Vzájemná spolupráce s pedagogy přinesla již řadu nových poznatků a ***pokračování v této vzájemné spolupráci zůstává jedním z nejdůležitějších bodů celého projektu.***

Projekt Manuscriptorium školám koresponduje s:

- hlavními principy Rámcového vzdělávacího programu,
- principy školské reformy,
- principy multidisciplinárních projektů,
- novými možnostmi virtuálního prostředí,
- novými trendy výuky v českém i evropském prostředí.

Konzultace s učiteli potvrdila, že využívání Manuscriptoria se nemůže odvíjet jen od osobní iniciativy jednotlivých učitelů, kteří mají zájem tento zdroj při svém vyučování využívat. Stejně důležité je prohloubení spolupráce se specializovanými centry a institucemi, které se podílejí na tvorbě výukových plánů a v mnoha případech jsou i jejich garanti. Také je nezbytné, aby odborníci jak ze stran knihoven, tak i ze stran vzdělávacích institucí vybírali důležité dokumenty, které ilustrují a mapují naši minulost. Přestože je tento portál velmi mladý, věřím, že jeho využívání při výuce má své vážné opodstatnění a přináší nový didaktický prvek do školství.

Příloha: ukázka jednoho z ohlasů pedagogů s využíváním Manuscriptoria při výuce

Vážení,

rád bych Vám touto cestou poděkoval za vytvoření a zdokonalování Manuscriptoria. Tento počín Národní knihovny je víc než významný. Jako učitele mě těší sblížení světa vědeckého a pedagogického nebo chcete-li světa historie a dějepisu.

Dosud se mi zdálo, že tyto světy jsou hodně samostatné a svébytné, v Manuscriptoriu pro školy se věda a škola hladce protnulý.

Zpřístupnit fond školám je převratný a pokrokový nápad i z hlediska změn, které nyní ve školství probíhají směrem k tvorbě školních vzdělávacích programů. Manuscriptorium nabízí řadu námětů pro projektovou výuku, integrovanou tématickou výuku i pro posílení samostatnosti studentů.

Navíc bych řekl, že každého, kdo není dočista otrlý cynik, musí vizuální digitalizovaná ukázka nadchnout. Dalimil nebo jiné skvosty ožívají a posilují identitu a hrdost.

Oceňuji také záměr propracovat didaktický materiál. Musím říct, že práce s autentickým dokumentem žáky baví, nad dobovým textem musí přemýšlet, historie tu ztrácí školometskou učinnost a stává se vyprávěním o živých lidech.

Bohatství Manuscriptoria může zasáhnout nejen hodiny dějepisu, ale i jazyky, literaturu nebo výtvarnou výchovu. Já sám jsem pracoval s Dalimilem, studenti hledali v ukázkách některé ikonografické prvky, jindy jsem s nimi uvažoval nad osudy Jana Poustevníka a tvořil s nimi arengu i vzorník dobového písma a konečně poslední pozitivní zkušenost jsem udělal s Mandevilem, který nám posloužil jako inspirace pro projekt s kolegou dějepiscem. Výsledkem naší práce bude velká nástěnná mapa do interiéru školy.

Vidíte, že možnosti tu jsou.

Děkuji Vám i Vaším spolupracovníkům za úsilí, které na digitalizaci vynakládáte.

Mgr. Ivan B a u e r

učitel dějepisu

Gymnázium Jiřího Ortena Kutná Hora